

O osmoză cosmică - Despre aforismul lui Ionuț Caragea

Motto: *Oriunde deschid cartea, e-o inimă ce bate...*

Dacă gândul ne-ar conduce pe drumurile bătătorite ale unui Marcus Aurelius, Michel de Montaigne (panseurile sale), ale unui Schopenhauer, Nietzsche (în *Știința voioasă*, de ex.), sau Emil Cioran (să spunem, în *Silogismele amărăciunii*) – am avea o imagine destul de clară despre aforism în general. La toți aceștia, aforismul reprezintă o cale scurtă pentru inițierea unei reflexivități ce se consumă destul de repede. Iar mesajul reprezintă o încadrare fragmentară a unor adevăruri arhicunoscute prin mijloace foarte accesibile. Gândul (sau reflexivitatea) nu are rolul decât acela de a statua o situație de obicei eufemistică. A formula într-o frază o situație, revine, în aforismul tradițional, la a re-formula eufemistic acea situație într-un limbaj fie mai ușor, fie mai dificil de decodificat – în funcție de ceea ce vrea să comunice autorul. Atunci când autorul își dorește să închidă cu vâln misterului acea situație – va efectua o încifrare semantică. Iar atunci când va dori să lămurească lucrurile – totul va fi exprimat în mod explicit-direct. Aforismul de totdeauna, deci, este unul și accesibil, dar, uneori, și unul „sibinic”.

În ceea ce-l privește pe Ionuț Caragea, aforismele sale sunt caracterizate în primul rând de acea structură ce-i transformă cadrele interne în unele maleabile; cursivitatea metaforelor este una ce le alimentează pe acestea, determinându-le să se inspire unele din altele în chiar unitatea aceluiași aforism. Însă ceea ce este cel mai notabil lucru este faptul că aforismele sale degajă un aer de prospețime înconfundabil și în același timp unic. Nici spiritul sintetic, dar nici spiritul abstractizării (să spunem prin simpla generalizare) nu egalează – deși sunt prezente – acest „simț” al prospețimii. Apare aici un efect surprinzător-plăcut; iar imaginația, și nu neapărat gândul, este aceea căreia i se dă frâu liber. „Conceptele” – așa cum nu te-ai fi așteptat – sunt ultimele care ar putea să explice conținutul lecturii; mai degrabă imaginile te invadează cu acea „spusă pentru totdeauna”. Este, așadar, pusă în joc o veritabilă imagosofie.

Pe de altă parte, o altă impresie ce te cucerește este aceea care degajă în toate direcțiile o mulțumire și o liniște sufletească de o nuanță aparte. Căci, de multe ori, aforismul, în formula clasică, închide în el un potențial de frământare chinuitoare manifestată și de autor, dar și de lector. Ori, la Ionuț Caragea nu vom întâlni acest impediment. Dimpotrivă: serenitate, lumină, calm, hotărâre, simplitate, libertate și acea cuminenție și cumpătate – atât de greu de realizat în literatură (căci aceasta e brăzdată de la un capăt la altul de legea nescrisă a intrigii – mărturia unei suspiciuni din care însăși literatura și marea literatură iau naștere). Numai că, la Ionuț Caragea, acest aspect – cel puțin în aforismele sale – este eludat. Și e de notat încă faptul că la capitolul aforism iese cu mai mare exactitate în față aspirația autorului pentru înțelepciune. Filosofia poate fi tributară neliniștii metafizice; înțelepciunea e mereu împăcată cu ea însăși.

*

A oferi citate din opera aforistică a lui Ionuț Caragea este un lucru aproape imposibil. Pentru că nu știi ce să alegi. Toate gândurile sale sunt prețioase, egal de frumoase și adevărate. Ți se pare că, dacă ai cita o propoziție, cealaltă de lângă ea, s-ar supăra și s-ar face foc de invidie. De la un capăt la altul, aforismele autorului nostru respiră același aer de inteligență scilicet, de subțirime a observației, de claritate a tonului implicat în auto-interogație, o străvezime profetică a semnificațiilor – care creează conexiuni secrete concentrice...

Substanțiala așezare pe jilțul înțelepciunii nu este, în cazul autorului nostru, un motiv de a se considera singular, important sau „indispensabil”. Modestia frecventată este și garanția că adevărurile descoperite nu vor răni, nu vor produce iremediabilul – care este efectul secundar imediat al violării misterului...

Adevărurile lui Ionuț Caragea planează pe deasupra gravității pretențioase – nu fără o sentențiozitate prețioasă, după cum am mai arătat în acest volum -, descoperind un mod sprințar de a se face prezente: adierea unei călduri joviale; a unui salut prietenos; fără nici o alură de superioritate arogantă sau severitate a orgoliului – în uzul expresiei...

Pline de verva unor lumi în miniatură, aforismele lui Ionuț Caragea își depășesc propriile lor margini, căci sensurile, de multe ori, irizează în toate direcțiile, creionează raze și înțelesuri înrădăcinate adânc în solul fertil al micilor sau marilor revelații ale reflecției de totdeauna. A rescrie mereu traseul pe cărările bătătorite ale gândirii este, pentru fiecare dintre vremi, obligația primă a scriitorului. Căci numai scriitorul este îndeajuns de sensibil să vadă schimbările ce se petrec în „locurile comune” ale epocii sale. Ocupând locul Sibilei, scriitorul nu trebuie să exprime viitorul în formule clare, ci doar să-l aproximeze în ghicitori, să-l deschidă prin simple aluzii. Restul se va produce de la sine...

*

Trebuie să notez un sentiment interesant ce mi l-a prilejuit lectura aforismelor lui Ionuț: sentimentul că spiritul lui (să-i spunem *poetic* – ca să nu ne încurcăm) își creează siaje și comunică *prin* și *cu* toate regiunile ontologice. Și asta se întâmplă exact în miezul „construirii” sau „facerii” gândurilor (aforismelor) sale. Pare că înțelepciunea acestor gânduri trebuie să pătrundă tot ceea ce întâlnește în cale; ca și cum înțelepciunea gândurilor sale s-ar propaga ca o undă radio.

Revenind: ce înțelegem prin termeni ontologici? Toate „etajele” realității: fie că e vorba de regnul mineral (*elementele* din filosofia presocratică: pământ, apă, aer, foc), vegetal, animal, omenesc, interuman (un exemplu ar putea consta în intersubiectivitatea monadologică a lui Husserl), ceresc (îngerii – căci angelologia a fost explorată deja îndeajuns și este, printre altele, și la modă) sau supraceresc (Dumnezeirea). De la stâncă la pământ, și până la oameni, îngeri și Dumnezeu – există vase comunicante care asigură transferul necesar a toate *prin* toate, pentru a se realiza acea *osmoză continuă* care este însăși *Viața*. Iar omul (poetul) se poate *racorda* – atât cât îi ajută sensibilitatea – la acest „circuit” cosmic (ceea ce am sugerat prin unda radio). Astfel el va fi „filtrul” prin care toate trec unele *prin* altele, și, în același timp, el poate *înțelege* rosturile tuturor acestor „etaje”. Iar atunci când își exprimă poezia, poetul vorbește despre *ordinea cum* toate se perindă prin fața ochilor săi. Nici mai mult, nici mai puțin – el devine mijlocitorul, mediul propice pentru manifestarea cosmosului în conștiința sa. Aceasta (conștiința) este ca o oglindă care vede în luciul său toate câte se arată. Și apoi notează pe hârtie ceea ce s-a văzut, ca și cum oglinda ar trebui mereu „ștearsă cu buretele” - pentru a găzdui mereu celelalte „imagini” care urmează, care stau la rând.

În înțelesul pe care l-am dat acestei „*racordări*” *la cosmos*, aforismele lui Ionuț Caragea reprezintă un edificiu pe cât de frecventabil, pe atât de original. Nu știu la câți poeți sau gânditori aș putea întrevedea aceste lucruri...

Cu toate că am menționat că este greu de citat din opera aforistică a lui Ionuț Caragea, o vom face, chiar și numai pentru a ne edifica puțin. Mai întâi vom spune că recitirea aforismelor este obligatorie, atunci când îți dorești să te apropii mai bine de mesaj. Numai recitind apar adevăratele valențe ale unei cogitații bine puse la punct. Și cu cât se poate reciti un text, fără ca prospețimea lui să dispară, cu atât textul respectiv este mai valoros...

Urmând parcă dâra prin care necunoscutul încearcă să devină el însuși subiect de discuție, spontaneitatea aforismelor ne surprinde întotdeauna plăcut. Vom da mai întâi citatele și apoi vom comenta.

„*Sub aripile de ceară ale nostalgiei îmi îngrămădesc amintirile, le păstrez pentru ziua în care sufletul îmi va cerși ultimul zbor către stele.*” – Nostalgia este o modalitate sentimentală de o delicatețe aparte: ea nu poate avea decât aripi de ceară, căci, precum în cazul lui Icar, ea comportă mari riscuri. Nostalgia deține un grad mare de periculozitate, căci e forma subiectivă care sensibilizează în cea mai mare măsură sufletul. Greutatea care apasă pe sufletul nostalgic e transformată de poet într-o modalitate riscantă de a plonja cu aripi de ceară deasupra unui prezent aproape imposibil de conceput. Iar faptul că sufletul nostalgic este străbătut de amintiri ridică amintirea la rangul de metodă prin care singura cale destinală posibilă este aceea de a te separa de lume și de a-ți ridica privirea către stele...

„*Între fericirea pierdută și fericirea regăsită e adeseori distanță de-o amintire*” – A fi fericit nu e neapărat o chestiune de a celebra prezentul ferice – fericirea poate veni și din năpădirea unor amintiri frumoase, ba chiar din năpădirea unor amintiri urâte: semn că posibilitățile sufletului uman sunt oarecum nețârmurite – sau măcar necondiționate de prezent. Omul, chiar dacă nu dispune de o fericire clădită pe prezent, are ocazia de a explora trecutul până când acesta își instalează în conștiință propriile forme de a secreta endorfine. Pentru a gusta fericirea, nimic nu e mai devreme sau mai târziu: ceea ce prezentul nu poate aduce, va aduce amintirea, căci și amintirea e o formă de a determina clipa punctuală. Iar aceasta e o chestiune de libertate, dacă nu chiar de grație divină...

„*Ateismul – ipocrizia de lux a scepticilor.*” – Omul, oricât ar vrea să nege existența lui Dumnezeu, nu o poate face decât în mod ipocrit: și nu cinstit. Un om cinstit nu poate nega acea *Ordine* din care el *știe* că face parte. De aceea a găsit moftul de a-l nega pe Dumnezeu – singura metodă de a-și exprima interioritatea diformă. Simpla poziționare sceptică este de ajuns pentru a se complăce în ideea lui fixă, care îi ține loc de convingere religioasă. De cele mai multe ori este suficient să-ți lipsească o trăsătură de caracter pentru ca iadul tău interior să-și crească copiii în imediata ta vecinătate...

„*Nu mi-a fost teamă să cred că există ceva mai mult decât mine și tocmai de aceea voi iubi necuprinsul începând cu atingerea ta.*” – Iubirea adevărată îi deschide omului un apetit perceptiv aproape cosmic. Și nu numai atât: îi deschide o abilitate prin care înțelege că singurătatea absolută e imposibilă. Chiar dacă omul nu găsește iubirea omenească, el va găsi iubirea cea revărsată peste tot în jurul lui: o formă de atracție cosmică care-și împrăștie sămânța peste tot în ființa umană. Astfel ea poate suporta transformări nu numai prin erosul propriu-zis, ci și printr-un eros monumental în care sufletul uman este *angrenat* cât se poate de concret. De aceea, de multe ori, omul simte că este un simplu „*filtru*” între un interior și un exterior prin care trec toate energiile creatoare – fie ele de sorginte umană, mundană sau divină. Faptul că un „necuprins” poate exista în percepția umană nu înseamnă decât că între finit și infinit este întotdeauna o punte de legătură; și dacă finitul este o formă de determinare a infinitului, atunci infinitul nu numi că devine conceptibil, dar va fi impus și cu titlu de obligatoriu. Acolo unde infinitul și finitul se întâlnesc, *Clipa* punctuală conține în ea toată desfășurarea succesivă istorică. Concentrat într-o succesiune, punctul își etalează nuanțele, dar rămâne, cu toate acestea, prins în instantaneitatea lui nemanifestă. Ceea ce nu este istorie (timp) este eternitate (deci Clipă). Iar faptul că poetul a gustat din Clipă: „nu mi-a fost teamă să cred că există ceva mai mult decât mine” (respectiv ceva mai mult decât „eul finit”), va însemna că el va face experiența infinitului („necuprinsul”). Nu neapărat scufundarea în iubire – e aici important -: e de ajuns simpla emoție a „atingerii”...

„*Trenul copilăriei trece și nu oprește decât la vămile cerului...*” – Copilăria nu mai este accesibilă decât dacă-i concedem un caracter de lume paralelă în care mai putem explora doar dacă dispunem de însușiri serafice. Dacă nu suntem translucizi astfel încât să experimentăm „vămile cerului”, copilăria este de negăsit. O stare de spirit care nu este suficient

de pură nu ne va permite niciodată să mai urcăm în „trenul copilăriei”. Orice amintire am gusta, dacă sufletul nostru nu este permeabil la subtilitatea „cerului”, atunci copilăria ne va deveni un tărâm interzis. Căci copilul nu are încă o istorie a sa care să-l apese. Numai omul mare are o istorie care îl poartă de colo-colo, promițându-i de fiecare dată un drum mai scurt către fericire. Copilul, neavând ce să aleagă și nici o conștiință care să-i dicteze, trăiește într-un prezent pur și simplu fără evenimente notabile. Iar viața fără evenimente e locul unde timpul stă în loc: însuși grădina raiului...

„Știm prea puțin pentru a fi zei și prea mult pentru a fi oameni.” – Omul se găsește în interfața dintre animalitate și regnul divin. Pentru a fi muritor, i-ar ajunge tot ce știe; și pentru a fi nemuritor, îi lipsește o anume cunoaștere. Mereu cu gândul că și-a depășit animalitatea, el este mulțumit de sine. Iar cu gândul că aripile lui nu-l ajută să zboare, regretă neapartenența la Olimp...

„Adevăratul pictor al cuvintelor este acela care își face autoportretul cu ochii închiși pe pânza imaculată a sufletului.” – Poetul este întotdeauna acela care își face ordine în suflet până la precizia de a-l transforma pe acesta într-o pânză imaculată pe care – pictor fiind – va impregna materia plasmatică a sincerităților sale, sub forma concretă a cuvintelor. De aceea, cuvintele sale au o viață în plus: aceea care le face vii: apartenența la destinul subiectivității creatoare. Este ceea ce se spune și mai jos: „Tot ce văd, tot ce ating... sunt cuvinte pline de viață.”

„Discreția este adeseori o invitație către spectaculozitate.” – Este un gând care exprimă într-un fel legea compensării: pentru a păstra o taină este nevoie ca aceasta să fie hrănită cu jocul spectaculos al aparențelor. Ca și când strălucirile tuturor culorilor ți-ar lua ochii, ai nevoie de tot felul de zorzoane pentru a putea mima inesențialul. Și cu cât ceea ce vrei să ascunzi este mai important, cu atât energia necesară acestui lucru devine mai hotărât spectaculară. Simplu spus: se exprimă aici legea compensației...

„Dragostea levitează într-un univers imaginar în care suntem totul și nimic.” – Dragostea este poate singurul sentiment care deține cel mai bine „cheia” indeterminării: ea poate fi totul (atunci când iubești și ești iubit), și poate fi nimic (atunci când iubești și nu ești iubit). Pe de-o parte, dragostea e izbândă, pe de alta, înfrângere. Dar faptul că există aceste două posibilități: că poți fi, pe de-o parte, fericit, și, pe de alta, nefericit – devine neliniștitor. Simpla posibilitate a ratării în dragoste anulează orice gând pozitiv, aruncând dragostea în indeterminarea despre care vorbeam. Atunci când a iubi poate fi un risc, cerurile se întunecă; viața însăși nu mai poate suporta calificative; prăpastia e aproape...

„Iubirea apare când Dumnezeu se privește cu două chipuri în aceeași oglindă.” – Este pusă în discuție o problemă sensibilă: a privi în oglindă până când vezi în chipul tău chipul celei iubite, fiind valabil și inversul - este nu numai o posibilitate, ci și o realitate în mijlocul unei iubiri adevărate. Dacă în chipul tău nu citești trăsăturile iubitei înseamnă că nu iubești cu adevărat. Și nu neapărat e vorba de o oglindă reală. De multe ori te poți surprinde că privești chiar cu ochii celei iubite, ca și cum ea ți-ar străjui însăși privirea – *pe dinlăuntru* acesteia. Sau ca și cum ar gândi cu gândurile tale. Sau ca și cum tu ai gândi cu gândurile ei. Faptul că ubicuitatea (căci despre acest concept este vorba) este deplin prezentă garantează prezența divinității undeva la mijloc...

„Sunt prisăcarul iubirilor din altă galaxie.” – Ca și cum legea atracției universale ar fi totuna cu legea erotică, poetul se închipuie un „prisăcar” printre harnice albine sub formă de stele – ale unor galaxii îndepărtate. Doar privind stelele, erosul care permite însăși această extensie a privirii ce leagă, erotic, galaxie de galaxie – devine activ concret. Iar poetul, plin de o iubire cosmică, se închipuie un soi de „prisăcar” ce adună în privire „mierea” stelară a cerului nesfârșit. Faptul că stelele pâlpâie pe bolta înstelată – este înțeles ca roitul albinelor. Ce poate fi mai frumos?!

Desigur, exemplele ar putea continua și mai mult. Ele ocupă un volum considerabil în opera autorului nostru. Noi, credem, nu am făcut decât să stârnim interesul. Oricine va încerca această lectură se va îmbogăți negreșit...

În altă ordine de idei, la fel precum în poezia sa, și în aforisme, se simte aerul unui gest, aș spune, fondator. Parcă n-ar mai conta ce s-a scris până atunci. Parcă prezentul ar fi încărcat cu o greutate, cu o responsabilitate absolut importantă. Cu un gest expres, parcă ar trebui să abandonăm predecesorii și să ne concentrăm atenția pe adevăruri care, între timp, s-ar fi schimbat. Parcă istoria, care este încărcată de înțelepciune, ar trebui uitată sau, cel mult, reciclată, pentru a avea o imagine mai convenabilă asupra a ceea ce trebuie luat azi în considerare. Degeaba avem experiențele trecute în față. Trebuie căutată o atitudine specifică unor alte conjuncturi care nu mai cadrează cu trecutul. De aceea, simplitatea expusă în aforisme capătă acel iz de gest fondator – despre care vorbeam.

Remus Foltoș

Sursa: Remu Foltoș, 2016